

Nedožitá storočnica môjho školiteľa Adama Prandu oživila spomienky na človeka, ktorý výrazne ovplyvnil moju odbornú a tým aj životnú dráhu.

Prvý raz som si ho všimol ako študent počas krátkej účasti na veľkej medzinárodnej konferencii o výskume súčasnosti v Smoleniciach, hoci neskôr sa ukázalo, že všetko je inak. Asi vďaka bohatierskej postave som ho považoval za „hviezdu podujatia“- sovietskeho akademika Čistova.

Chybu v identifikácii som opravil až po niekoľkých rokoch... Keď vtedajší Národopisný ústav SAV vypísal aspirantúru na výskum súčasnosti, bez váhania som sa prihlásil. Odporučili mi, aby som sa obrátil na školiteľa Adama Prandu. S malou dušičkou som zaklopal na dvere kancelárie a k môjmu údivu ma prijal „akademik Čistov“. Povedal mi svoje predstavy, ja som hovoril o výskume Bratislavy. Aj vďaka tejto konzultácii konkurz dopadol dobre, stal som sa aspirantom a Adam Pranda mojím školiteľom.

Začiatky neboli jednoduché. Keď som mu hrdo odovzdal text prevej štúdie, zavolať o dva dni, „aby sme sa porozprávali“. Prišiel som plný sebavedomia, to sa však vytratilo ešte skôr, než Adam začal. Zazrel som totiž môj text, nepríjemne husto prešpikovaný množstvom červených poznámok. „To je také zlé?“ špitol som otrasene. „Vydržte Salner“, odvetil s charakteristickým ráčkovaním (aj v tom sme sa zhodli, hoci jeho intenzitu som nikdy nedosiahol). Ukázalo sa, že moju prvotinu vzal doslova „od podlahy“ - opravil nielen vecné a gramatické chyby, ale aj preklepy, štylistiku, prasto všetko. A na záver zhrnul: „Nie je to najhoršie, Salner, ale musíte robiť lepšie. Opravte a prineste mi to znovu.“

Nebolo mi ľahko, ale rýchlo som si uvedomil, že mám najlepšieho možného školiteľa. Nešetřil na mne časom, úprimne chcel, aby som dosiahol čo najlepšie výsledky a mohol aj po aspirantúre pokračovať v ústave. Fascinovala ma jeho slušnosť. Vrcholom rozčúlenia bola „nadávka“ krrupica, halena!!! (Doktorka Urbancová raz takýto „výbuch“ komentovala slovami: „Adam, musíš byť taký vulgárny!“).

Stretávali sme sa často, niekedy v ústave, inokedy „súkromne“, obyčajne v neďalekom bistre Kazačok. Pri káve so sódou (občas padlo aj pár pohárikov čerešňovice) sme diskutovali o vede, ale aj o živote. Obaja sme síce skúmali súčasnosť (teda obdobie socializmu), ale z rôznych východiskových pozícií. V početných diskusiách sme sa nie vždy zhodli. Jeho skúsenosti z rodných Kysúc či z družstevnej dediny Sebechleby nie vždy korešpondovali s problémami výskumu súčasnej bratislavskej rodiny. Dôležité a užitočné bolo, že ma donútil nielen nesúhlasiť, ale aj argumentovať.

Adam Pranda mi dal oveľa viac, než „len“ cestu k úspešnej obhajobe, na ktorej sa, žiaľ, kvôli chorobe nemohol zúčastniť. (Ako náhradu mi dodatočne ponúkol tykanie). Nenásilne a vytrvalo do mňa vstúpil dôslednosť, potrebu opakovane čítať a opravovať vlastné (ale aj cudzie) texty, záujem formulovať nielen presne, ale aj čitateľsky zaujímavo, odvahu otvárať nové témy, povinnosť argumentovať svoje pre či proti. Stále ľutujem, že naše priateľstvo a spolupráca trvala len deväť rokov. Zomrel priskoro, krátko po oslavách svojej šesťdesiatky. Adam, ďakujem!

Peter Salner